

De iepenpage is terug in Nederland

De iepenpage is altijd een zeldzame vlinder geweest in Nederland. In de jaren tachtig van de vorige eeuw leek de soort zelfs verdwenen. Rond 1992 werd de iepenpage in Heerlen weer teruggevonden. Tot 2012 was dat de enige vindplaats in Nederland, tot er gericht gezocht werd naar deze vlinder die er een zeer verborgen levenswijze op nahoudt. In de periode 2012 t/m 2016 werden grote populaties gevonden: verspreid in Zuid-Limburg, bij Eindhoven en in de Oostelijke Achterhoek.

Tekst en foto's: Al snel werd de soort op meerdere plaatsen gevonden rondom deze grote populaties. De nieuwe vondsten van de iepenpage waren vrijwel allemaal te herleiden naar plaatsen waar leemhoudend zand overgaat naar een andere bodemsoort. Op deze manier kon een kanskaart worden gemaakt zodat er nog gericht gezocht kan worden op plekken waar de bodem van leem overgaat in bijvoorbeeld zand.

Albert Vliegenthart
De Vlinderstichting

Veel geleerd

Sinds 2012 hebben we veel geleerd over de iepenpage. Niet alleen bodemovergangen zijn belangrijk, maar ook de aanwezigheid van nectar voor de vrouwtjes. Omdat de iepenpage eigenlijk een echte boomkroonsoort is, vindt de levenscyclus geheel plaats boven in de iep. De vrouwtjes hebben na het paren even tijd nodig voor de ei-rijp en moeten dan veel nectar drinken. Dit is een van de weinige momenten dat de iepenpage de iep verlaat om elders nectar te drinken. Dit doen de vlinders het liefst in lindes, zodat

ze niet naar de grond hoeven. Bij gebrek aan lindes dwalen de vrouwtjes af naar andere nectarbronnen zoals bramen, bloeiende kruiden of heesters. Let maar eens op: alle foto's van iepenpages op bloemen zijn vrouwtjes, dat zie je aan het verdikte (met eitjes gevulde) achterlijf. De mannetjes drinken met name van de honingdauw in de boom. Iepen hebben dan ook vaak een plakkerig blad.

Gericht zoeken

Iepenpages werden gezien op vrijwel alle iepensoorten zoals de gladde, Hollandse, fladder-, en ruwe iep en een aantal cultivars. We hebben daarom bij heel veel gemeenten bomenbestanden opgevraagd, zodat we de standplaats weten van alle bekende iepen en lindes. In combinatie met de kanskaart kan de kans op het vinden van iepenpages worden vergroot. In de bebouwde kom is de bodem vrijwel altijd geroerd en met wat leemhoudend zand wellicht al geschikt voor de iepenpage. Voor het buitengebied werden iepen opgevraagd in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Hoewel die geen compleet beeld geeft, konden met de kanskaart nieuwe plekken voor de iepenpage worden voorspeld, en werd de soort op meer plekken in de Achterhoek en in Brabant ook daadwerkelijk gevonden. Zo konden we tijdens speciale trainingsdagen vrijwilligers precies uitleggen waar ze moesten gaan zoeken, hoe ze de iepenpages konden herkennen en kregen ze de kans om ook iepenpages te zien. Wil je zelf een iepenpage zien? De mannetjes in de toppen zijn meestal kort en lastig te zien. Bij gebrek aan lindes loont het om in de buurt van de iepen op distels, bramen en bloeiende struiken te zoeken, wellicht vind je dan een nectardrinkend vrouwtje.

De werkwijze: op een geringe afstand wordt een plek gekozen waarbij het grootste deel van de boomkroon kan worden overzien. Het liefst dat deel waar de zon op schijnt. Bij aanwezigheid van de iepenpage zullen al snel korte patrouillevluchten worden ontdekt. De vlinders vliegen snel even van hun overzichtsplek om daar vaak weer terug te keren. Met de verrekijker kan

Bodemonderzoek op plekken met en zonder iepenpage werd uitgevoerd om de relatie met leembodem aan te tonen en de kanskaart te valideren.

dan worden geprobeerd de vlinder te spotten en te verifiëren. De vlinders zijn altijd donker van kleur, in tegenstelling tot het boomblauwtje (lichtblauw) en de eikenpage (licht-donker schakerend), die soms ook even langs de iepen vliegen. De vlinder moet minimaal drie keer worden gezien en bij afwezigheid kan de boom later weer worden onderzocht.

Amsterdam

Inmiddels hebben we met gericht zoeken en door waarnemingen uit het veld een aardig beeld van de verspreiding van onze boombloovlinder. Vrijwel alle meldingen passen in het verwachte plaatje, maar de vondst in Amsterdam van 2015 blijft zeer opmerkelijk. Amsterdam was ver van de toen bekende vindplaatsen en het ligt op zeelei. Uit lokale bronnen weten we dat er in Amsterdam veel zand is opgespoten voor de bouw en dat de stad vol ligt met geroerde, soms ook leemhoudende grond. En Amsterdam wordt niet voor niets de iepenhoofdstad genoemd. Na de grote iepensterfte zijn er veel iepen geïmporteerd. De iepen waar de page is gezien, stonden er al een tijd en van een introductie lijkt geen sprake. De waarneming van een bruine eikenpage uit de jaren negentig van de vorige eeuw, in de top van een eik, doet vermoeden dat dit misschien wel een iepenpage is geweest. Hebben we door de verborgen levenswijze de soort over het hoofd gezien? Sinds de ontdekking hebben vrijwilligers uren gepost om de aanwezigheid van de iepenpage te kunnen bevestigen, maar dat is sinds 2016 niet meer gelukt. Met de landelijke uitbreiding hadden we de iepenpage al op meer plekken in Amsterdam verwacht, maar vermoedelijk zijn de condities voor de soort er niet optimaal. We gaan ervan uit dat de soort nu niet in Amsterdam aanwezig is. Desondanks hebben we in 2020 een gerichte monitoring opgezet van vijftig potentieel geschikte iepen, verspreid over de hele stad. Als we op een van deze bomen een iepenpage aantreffen in de toekomst, kunnen we structureel het leefgebied vaststellen.

Huidige verspreiding

Sinds 2012 zijn er in minimaal veertig plaatsen iepenpages gevonden. In Limburg is de soort wijdverspreid en heeft hij grote bolwerken in onder andere Heerlen, Kerkrade, Maastricht en Schinnen. De uitbreiding in Brabant wordt met name gevoed door de metapopulatie in en om Eindhoven. In de Achterhoek is eveneens een uitgebreid netwerk van vindplaatsen. Op de kaart staat de recente verspreiding; veel vindplaatsen worden sinds de ontdekking jaarlijks gecontroleerd. De iepenpage breidt zich uit, mogelijk door klimaatverandering, maar ook wordt er beter op de soort gelet. Zo was de vondst in 2019 in Rotterdam opmerkelijk. Het is niet uitgesloten dat deze vestiging vanuit Vlaanderen heeft plaatsgevonden. In de komende jaren is de verwachting dat de iepenpage zich zal uitbreiden langs de Maasduinen, het Rijk van Nijmegen, de Veluwezoom, Twente en zuidelijk Drenthe.

Een iep (rechts) naast twee lindes (links) vormt een prima leefgebied voor de iepenpage zoals hier in Eindhoven.

Beschermde soort

De iepenpage staat vermeld als beschermde soort in de Wet natuurbescherming van 2017. Deze status heeft de vlinder gekregen op basis van de Rode Lijst van 2006, waarop de soort geclassificeerd was als 'ernstig bedreigd'. Op de meest recente Rode Lijst uit 2016 staat de iepenpage in de categorie 'thans niet bedreigd' en hij zou in een update van de wet niet meer wettelijk beschermd zijn. Maar zolang de wet uit 2016 geldt, blijft de iepenpage wettelijk beschermd.

Huidige verspreiding van de iepenpage in Nederland.

Mannetjes van de iepenpage houden hun territorium in de gaten vanuit luwe plekken in de boomkroon.

Een vrouwetje iepenpage zoekt rust en voedsel in een linde.

Rivaliserende iepenpages schieten uit de boomkroon achter elkaar aan.

De consequentie hiervan is dat gemeenten waar de iepenpage voorkomt altijd moeten checken of de iepenpage aanwezig is bij snoei- en groenwerkzaamheden. Er zijn twee manieren om dat te doen:

1. door het zoeken van eitjes in de winter. Als er eitjes worden gevonden, kunnen deze worden teruggeplaatst in dezelfde of nabijgelegen iep, door het vaststellen van territoriumgedrag van mannetjes volgens onze werkwijze.

Binnen het leefgebied moeten beheer en onderhoud van iepen gefaseerd worden uitgevoerd. Hierbij moet men een 'om en om beleid' voeren. Iepenpages leven vaak in meerdere boomkronen bij elkaar. Door de bomen om en om te snoeien, is de overlevingskans het grootst. Als er aanvankelijk geen pages zijn gevonden, moet in het jaar van snoeien een tweede check worden gedaan. Indien de vlinder toch aanwezig is, dient men de iepen die niet gesnoeid waren te laten rusten tot de gesnoeide iepen weer volledig zijn hersteld en bloemknoppen krijgen. Hiermee wordt voorkomen dat de iepenpage van bekende vindplaatsen verdwijnt. Er zijn voorbeelden waarbij vlinders zijn verdwenen door rigoureuze kap.

In Amsterdam is nu een structurele monitoring opgezet om eventuele (her)vestiging op tijd te ontdekken. Steden als Eindhoven, Heerlen en Maastricht, waar al grote populaties aanwezig zijn, zouden eens in de drie tot vijf jaar een gerichte inventarisatie moeten houden om de soort te volgen. Maar zelf iepenpages invoeren met de kwartiertelling (Butterfly Count) is natuurlijk ook nuttig.

Terug in Nederland

De iepenpage kwam tot 2012 op maar één plaats voor in Nederland en was daarom opgenomen in het programma Tien voor 12! van De Vlinderstichting. Binnen dit programma zijn maatregelen genomen voor versterken van de bronpopulaties, vrijwilligers getraind, draagvlak vergroot bij publiek en bedrijfsleven, onderzoek gedaan en gerichte zoekacties gehouden. We kunnen vaststellen dat – met wat hulp van ons veranderende klimaat – de iepenpage weer terug is in Nederland.

